

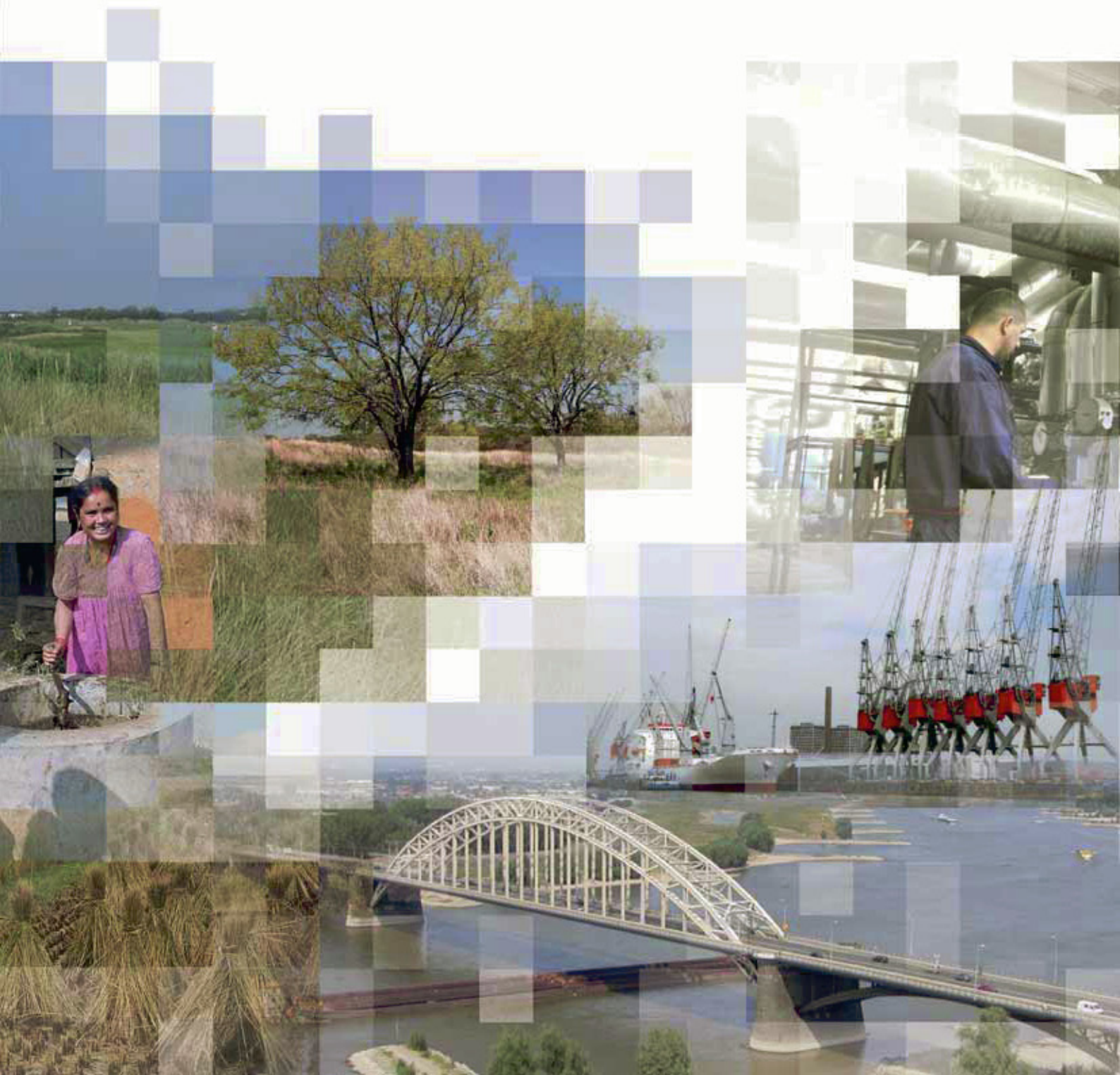

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Vismigratierivier Afsluitdijk

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

1 april 2014 / rapportnummer 2881-12

1. Hoofdpunten van het MER

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft als coördinerend initiatiefnemer¹ het voornemen om een vismigratierivier aan de Afsluitdijk aan te leggen. Deze vismigratierivier wordt planologisch vastgelegd met een provinciaal inpassingsplan (PIP) waarvoor Provinciale Staten van Fryslân bevoegd gezag is. Voor de besluitvorming over het PIP wordt de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')² beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- De verwachte toegevoegde waarde van de vismigratierivier. Onderbouw dit met de vismigratie die momenteel al plaatsvindt door de (spui)sluizen en de verwachte toegevoegde effectiviteit van de alternatieven, inclusief de vispassage die bij Den Oever wordt aangelegd en mogelijkheden om de bestaande sluizencomplexen voor vismigratie te optimaliseren. Geef daarvoor een analyse van de belangrijkste oorzaken van de recente achteruitgang van de visstanden in het IJsselmeer en beschrijf de verwachte effecten in diversiteit en biomassa van soorten.
- De samenhang met andere projecten en plannen die momenteel op en rond de Afsluitdijk in voorbereiding zijn zoals de verbeteringswerkzaamheden en de windmolenparken.
- De effecten op de ruimtelijke kwaliteit van de verschillende alternatieven en de bijdrage van de alternatieven aan de ruimtelijke ambitie zoals beide beschreven in het Masterplan Beeldkwaliteit Afsluitdijk. Gebruik hiervoor het begrippenkader zoals beschreven in het advies 'Landschap in het MER' van de Rijksadviseur voor het landschap.
- De toekomstvastheid van de vismigratierivier. De vismigratierivier is een noviteit, gebaseerd op aannames en zal met monitoring nieuwe kennis opleveren. Geef daarvoor inzicht in de onzekerheden, de flexibiliteit van het ontwerp en de mogelijkheden voor aanpassing of uitbreiding op termijn.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en niveau. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de Notitie Reikwijdte en niveau voldoende aan de orde komen.

---

¹ De Vismigratierivier is een initiatief van de Waddenvereniging, Stichting Het Blauwe Hart, Sportvisserij Nederland en de Vereniging Vaste Vistuigen Noord. In samenwerking met It Fryske Gea en Rijkswaterstaat wordt het project onder regie van het programma De Nieuwe Afsluitdijk uitgewerkt.

² De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

2. Probleemstelling, doel en beleid

2.1 Probleem- en doelstelling

De Afsluitdijk is van cruciaal belang voor de veiligheid tegen overstroming en voor realisatie van een groot zoetwaterbekken. De Afsluitdijk belemmert echter ook het natuurlijk functioneren van het estuarium, met name door een abrupte zoet-zout overgang en door fysieke belemmering voor migratie van diadrome vissen van de Waddenzee naar het IJsselmeer.

Streefbeeld

Voor het MER is het van belang om eerst de (historische) context van het ecologisch functioneren van het hele stroomgebied van de Rijn op hoofdlijnen te schetsen. Geef daarbij een streefbeeld voor het hele stroomgebied van de migratiebewegingen van diadrome vissen in een natuurlijk ongestoord estuarium, bij voorkeur op de positie van de zoet-brak grens en de belangrijkste maatregelen die zijn en worden genomen om het huidige functioneren te verbeteren. Dit kan als basis gebruikt worden om een inschatting te geven van de betekenis daarbij van de vismigratierivier Afsluitdijk.³ Beschouw daarbij ook de lange termijn, na 2050, dus voorbij de reikwijdte van de huidige Deltabeslissingen.

Afsluitdijk als barrière

Zoom daarna in op de Afsluitdijk en plaats de doelstellingen en de betekenis van de vismigratierivier in de eerder geschetste bredere context. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau schetst op hoofdlijnen al het probleem van de Afsluitdijk als barrière voor de vismigratie. Werk dit in het MER verder uit.

Visstand IJsselmeer

Het verbeteren van de visstand in het IJsselmeer is onderdeel van de doelstelling. Als oorzaak voor de achteruitgang van de visstand in de afgelopen decennia wordt een aantal mogelijke verklaringen gegeven in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau maar een wetenschappelijke analyse daarvan ontbreekt. Dezelfde factoren die de huidige visstand doen slinken in het IJsselmeer zouden ook van toepassing kunnen zijn op diadrome vissen die door de nieuwe voorziening in het IJsselmeer komen. Analyseer en beschrijf in het MER:

- de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de visbestanden van de verschillende soorten (ook de commercieel interessante zoetwatervissoorten) in het IJsselmeer;
- welke vissoorten in de Waddenzee en IJsselmeer voorkomen en voor welke soorten de vismigratierivier wordt aangelegd; geef een beschrijving van de gewenste (a)biotische omstandigheden die noodzakelijk zijn voor de vismigratie;
- hoe het behalen van de doelstelling wordt bepaald en gemonitord en na hoeveel tijd een betrouwbaar beeld te krijgen is voor de beoordeling van het doelbereik.

---

³ Zie ook de zienswijze van het ministerie van IenM die vraagt om het onderzoek zo uit te voeren dat de toegevoegde waarde van de (investering in de) vismigratierivier in een breder perspectief kan worden geplaatst om inzicht te krijgen in de effectiviteit van alle mogelijke maatregelen voor verbetering van de vismigratie.

2.2 Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de vismigratierivier. De Notitie Reikwijdte en detailniveau beschrijft al de belangrijkste Europese en Nederlandse beleidskaders zoals de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000. Geef in het MER meer specifiek aan hoe de vismigratierivier past binnen deze beleidskaders en aan welke van de doelen van deze beleidskaders invulling wordt gegeven. Ga daarbij in ieder geval in op:

- Kader Richtlijn Water en Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren;
- Natura 2000-gebieden 'Ijsselmeer' en 'Waddenzee';
- Planologische kernbeslissing Waddenzee;
- Beleidsnota Ijsselmeergebied 2009 - 2015;
- Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk;
- Bestuursovereenkomst Toekomst Afsluitdijk;
- Programma 'Naar een Rijke Waddenzee';
- Ambitie Agenda Afsluitdijk (Triple A) en Uitvoeringsplan De Nieuwe Afsluitdijk;
- Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit Afsluitdijk;
- Beleidsverkenning Natuurambitie Grote wateren 2050-2100.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Voorgenomen activiteit

Beschrijf de vismigratierivier voor zover relevant voor het voorspellen van milieueffecten. Maak daarbij een onderscheid naar de verschillende deelactiviteiten die onderdeel uitmaken van het voornemen. Maak in ieder geval een onderscheid in de aanleg- en beheerfase, waarbij de aanleg al dan niet gelijktijdig met de voorgenomen versterking van de Afsluitdijk plaatsvindt. Maak bij de beschrijving tevens een onderscheid in de verschillende deelgebieden: Waddenzee, Afsluitdijk en Ijsselmeer, en belangrijke elementen daarin, zoals diepe geulen, ondiepe kustzone en spuikom.

Ga daarbij in op:

- de positie van de zoetwateraanvoer (Ijsselmeer) en zoutwatergetijde (Waddenzee) en ten opzichte van de hoofdwaterring;
- invloed van de vorm en profielen op de vermenging van watertypen;
- de omvang en volume van de brakwaterzone, verwachte stroomsnelheden en de getijcyclus daarin;
- mogelijk intergetijdenoppervlak;
- invloed van substraat op het ecologisch functioneren en verwachte geomorfologische processen zoals (kreek)meandering en opslibbing.

3.2 Alternatieven en (uitvoerings)varianten

In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau is op hoofdlijnen duidelijk de trechtering van mogelijke oplossingsrichtingen via realistische alternatieven naar kansrijke alternatieven toegelicht. Deze alternatieven zijn ook duidelijk onderscheidend in ruimtelijke kwaliteit (zie ook §4.5). Dit biedt een goede basis voor een nadere uitwerking in het MER.

Uitgegaan wordt van twee vispassages, één bij Den Oever en een ander bij Kornwerderzand. De vispassage bij Den Oever blijkt te worden gerealiseerd in het kader van het project versterking Afsluitdijk, terwijl die bij Kornwerderzand wordt/is uitgesteld om onderzoek te kunnen (laten) doen naar de vismigratierivier. Ga in het MER in op:

- de samenhang tussen vispassage Den Oever en die van de vismigratierivier;
- een onderbouwing van de keuze voor de locatie Kornwerderzand;
- het afvallen van een vismigratierivier over land;
- het afvallen van een vismigratierivier aan de Waddenzeezijde van de Afsluitdijk.

Geef voor de verschillende alternatieven aan welke aanvullende maatregelen in de verschillende deelgebieden nodig zijn voor het optimaal functioneren van de vismigratie.⁴ De Commissie denkt daarbij bijvoorbeeld aan:

- aanpassing van de scheidingsdam tussen spuikolk en sluiskolk waarmee in het oost-alternatief de aangetrokken of uitgespoelde vis via de sluiskolk de vismigratierivier beter kan bereiken;
- extra luwteplaatsen voor vissen in of nabij de spuisluizen die de migratie kunnen verbeteren;
- sluisbeheer dat geoptimaliseerd is voor de vismigratie;
- beperkingen van visserij op bepaalde soorten in of nabij de bestaande (spui)sluizen en de toekomstige vismigratieconstructies.

Beheer en onderhoud

De verschillende uitvoeringsvarianten (harde en zachte constructies) zullen mogelijk invloed hebben op de migratie van diadrome vissen en uitgespoelde zoetwatervis die eventueel kan terugkeren naar het IJsselmeer. Daarnaast verschillen deze varianten niet alleen in ruimtebeslag, verschijningsvorm en uitstraling, maar ook ten aanzien van het toekomstig beheer en onderhoud. Besteed bij de beschrijving van de alternatieven dan ook specifiek aandacht aan de verschillen die er bestaan voor het beheer en onderhoud en welke milieugevolgen daarbij horen.

Flexibiliteit

De vismigratierivier is een uniek project waar de praktijk de werking zal uitwijzen. Monitoring van de effectiviteit zal nieuwe inzichten opleveren die mogelijk aanpassingen van (onderdelen van) de constructie wenselijk maken. Voor de beschrijving van de alternatieven is het van belang in het MER aan te geven welke flexibiliteit het ontwerp heeft voor dergelijke aanpassingen op termijn. Maak bij alle kansrijke alternatieven voor de vismigratierivier onderscheid in een uitvoering als harde constructie (kunstmatige vorm) en als zachte constructie (natuur-

---

⁴ Zie daarvoor bijvoorbeeld: Vismigratie: 2005. Een handboek voor herstel in Vlaanderen en Nederland. Uitgave; Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap ANIMAL, afdeling Water., Postbus 5 Brussel.

lijke vorm in grond). Als een dergelijk onderscheid voor bepaalde kansrijke alternatieven niet te maken is, geef dan de onderbouwing hiervoor.

3.3 Samenhang met andere projecten

Dijkversterking Afsluitdijk wordt gezien als een min of meer zelfstandig project, waaraan andere initiatieven/projecten kunnen worden toegevoegd. Ga in het MER in op de verhouding en beïnvloeding van de projecten versterking Afsluitdijk en Aanleg vismigratierivier en andere initiatieven/projecten op en rond de Afsluitdijk. Daarbij kan gedacht worden aan een mogelijke aantrekkende werking van de vismigratierivier op vogels en vleermuizen en een interactie daarvan met het geplande windpark Afsluitdijk (slachtoffers door aanvaring met de wieken en onderbreking van de bedrijfsvoering van de molens bij grote aantallen vogels en vleermuizen in de nabijheid ervan).

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten natuur- en milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

4.2 Bodem en water

Een belangrijk aspect voor de migratie van vis is de stroomsnelheid. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau geeft als belangrijke reden voor de aanleg van de vismigratierivier de verwachting dat langzaam zwemmende vis niet kan opzwellen tegen de stroming van het water tijdens het spuien van water. Beschrijf daarvoor de stroomsnelheden in de verschillende (voor migratie van alle diadrome vissoorten geoptimaliseerde) spuisluizen en zet dit af tegen de fysieke mogelijkheden van de vissoorten. Van belang zijn de maxima en minima van een spui periode en ook eventuele verschillen in de loop van het jaar, de stroomsnelheden in het midden van de sluis en langs de kanten waar de stroomsnelheid minder zal zijn en de verschillen tussen de sluisen onderling. Geef aan hoe hierop in geoptimaliseerd spuibeheer wordt ingespeeld of zou kunnen worden.⁵

---

⁵ Zie ook de zienswijze waarin wordt aangegeven dat een geoptimaliseerd spuibeheer de meest kosteneffectieve oplossing is.

Geef ook de mogelijke extra sedimentatie in sluiskom en/of vaargeulen als gevolg van doorstroming van de vismigratierivier of als gevolg van veranderde stroming rond nieuwe dammen en geef inzicht in de gevolgen voor de recreatie- en beroepsvaart.⁶

Geef ook aan welke mogelijke gevolgen de vismigratierivier heeft voor de waterkwaliteit.

4.3 Natuur

Algemeen

De Vismigratierivier heeft tot doel om de biodiversiteit en specifiek de visbestanden te verbeteren. Geef daarvoor in het MER aan welke effecten de vismigratierivier op soorten en habitats heeft. Het gaat daarbij in eerste instantie op de effecten op de diversiteit en aantallen van vissen in het IJsselmeer (zie ook §2.1) en tevens welke effecten verwacht worden op de visstanden stroomopwaarts in het stroomgebied van de Rijn. Vervolgens zal een veranderde visstand direct en indirect effecten hebben op andere soorten, met name vogels, die deze vissen als voedsel gebruiken en op het beter functioneren van het ecosysteem als geheel. Maak daartoe tevens een inschatting van de eventuele verandering van vliegbewegingen van vogels door aanleg van de vismigratierivier.⁷

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (externe werking).

Geef voor de Natura 2000-gebieden Waddenzee en IJsselmeer:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten;
- de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.

Geef specifiek aan of de vismigratierivier bijdraagt aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied.

Onderzoek, indien van toepassing, in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets⁸ met succes wordt doorlopen.

---

⁶ Zie ook de zienswijze van de gemeente Harlingen die aandacht vraagt voor sedimentatie als gevolg van aanpassingen en aanleg van de vismigratierivier.

⁷ Zie ook de zienswijze van Eneco die aandacht vraagt voor mogelijke extra aanvaringslachtoffers van windmolens.

⁸ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS-gebied(en) in en rond het plangebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft.

Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Ga in op de mogelijke (positieve) gevolgen van het voornemen (tijdens aanleg en daarna) voor deze beschermde soorten, welke mitigerende maatregelen eventueel nodig en mogelijk zijn en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen⁹ overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

4.4 Klimaatadaptatie

Door klimaatverandering en de verwachte zeespiegelstijging kunnen in de toekomst aanpassingen nodig zijn aan de Vismigratierivier (zie ook 3.2). Zo zal in ieder geval na 2050 bepaald worden in hoeverre (constructies in) de Afsluitdijk zal worden aangepast voor de hoogwaterveiligheid. Tevens kunnen daarbij in de toekomst ook aanpassingen nodig zijn aan de vismigratierivier om de gevolgen van verwachte zeespiegelstijgingen op te kunnen vangen. Geef aan op welke wijze daarmee in het ontwerp rekening wordt gehouden en welke maatregelen daarvoor op termijn kunnen worden genomen.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

De Afsluitdijk is een zeer belangrijk icoon van de Nederlandse Waterbouw. De partijen gebundeld in 'De Nieuwe Afsluitdijk' hebben de ambitie om met de versterking en ontwikkeling van de Afsluitdijk deze cultuurhistorische waarde te beschermen en breder uit te dragen. Hiertoe is een Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit opgesteld waarin bouwstenen voor, en randvoorwaarden aan de versterking en ontwikkelingen worden beschreven. Hierin wordt een goede ruimtelijke diagnose gegeven van het huidige dijklandschap. Daarnaast is een ruimtelijke ambitie geformuleerd in de vorm van wenselijk programma en een visie op de ruimtelijke toepassing van dit programma. Hierin zijn zowel de bestaande (historische) kwaliteiten als de kansen voor ontwikkeling van nieuwe kwaliteiten in onderlinge samenhang verwerkt. Vat in het MER deze ruimtelijke diagnose en ruimtelijke ambitie samen en gebruik dit als referentie voor de effectbeoordeling.

-
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
  - C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

⁹ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 – 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

De in het Masterplan Beeldkwaliteit beschreven varianten voor de vismigratierivier acht de Commissie een goed uitgangspunt voor de ontwikkeling van onderscheidende alternatieven voor wat betreft hun ruimtelijke kwaliteit. Ze beslaan de denkbare ruimtelijke positioneringsopties noord/zuid en oost/west. Daarnaast beslaan ze in principe ook een realistische range natuurlijk-civieltechnisch. Werk deze alternatieven in het MER uit en beargumenteer de optimalisatie van de alternatieven (zie ook §3.2).

In de notitie Reikwijdte en Detailniveau ontbreken nog criteria in de beoordelingstabel voor het aspect ruimtelijke kwaliteit. Om de alternatieven te kunnen beoordelen op hun effecten op landschap en bijdrage aan nieuwe ruimtelijke kwaliteit is het belangrijk de juiste criteria te gebruiken. Daarbij speelt vooral de verhouding in ruimtelijke beleving tussen de eenduidige, sterk civieltechnische Afsluitdijk en de aangekoppelde elementen een belangrijke rol. Dit gaat over visuele impact van extra dammen en elementen ten opzichte van de dijk en over de verhouding tussen cultuur en natuur van deze elementen.

Effectbeoordeling

Maak in de beoordeling van de ruimtelijke kwaliteit een onderscheid tussen aantasting van de bestaande waarden op basis van de Afsluitdijk als modernistisch bouwwerk en nieuwe ruimtelijke kwaliteiten van het voornemen. Presenteer de alternatieven zodanig dat de keuzes tussen alternatieven zichtbaar zijn.

Maak bij de effectbeoordeling, omdat het hier gaat om een gebied met hoge cultuurhistorie en landschappelijke waarden gebruik van de aanbevelingen die zijn opgesteld in de 'Handreiking voor cultuurhistorie in de m.e.r. en MKBA'.¹⁰ Ga ook met name in op de randvoorwaarden die de aanwijzing als beschermd gezicht en beschermde elementen in het kader van de Monumentenwet 1988 opleveren en hoe hiermee in het project wordt omgegaan.

Visualisaties

Visualiseer hiervoor de verschillende alternatieven op effectieve wijze, bijvoorbeeld als vogelvlucht en vanuit beide richtingen van de dijk, en betrek deze visualisaties in beoordeling en samenvatting.

Landschap, en in bredere zin ruimtelijke kwaliteit, zijn een steeds belangrijkere maatschappelijke factor. Dit vraagt om een duidelijke beschrijving in het MER. Het advies 'Landschap in het MER' van de Rijksadviseur voor landschap geeft hiervoor een aanpak. Hierin wordt de essentie van ruimtelijke kwaliteit beschreven, in huidige situatie maar nadrukkelijk ook als kans voor toekomstige ontwikkeling. Hierin wordt tevens een begrippenkader geïntroduceerd, met daarin twee sleutelbegrippen, namelijk de 'ruimtelijke diagnose' en de 'ruimtelijke ambitie'. Gebruik in het MER deze aanpak om te toetsen op de bijdrage aan deze ruimtelijke ambitie.

---

¹⁰ Zie ook de zienswijze van de Rijksdienst voor Cultuurhistorie.

4.6 Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme zijn onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit zoals hierboven aangegeven. Geef in het MER aan in hoeverre met huidige recreatieve functies wordt omgegaan of welke impact het initiatief daarop heeft. Uit de zienswijzen komen een aantal zorgen naar voren over het mogelijk verdwijnen van een belangrijke kite-surf locatie die met name door het oost-alternatief zou kunnen worden aangetast. Beschrijf welke recreatieactiviteiten nu plaatsvinden, in hoeverre de huidige recreatie gehinderd worden door de verschillende alternatieven en welke recreatie na aanleg mogelijk is in de verschillende alternatieven. Beschrijf tevens welke realistische kansen de verschillende alternatieven bieden voor het expliciet zichtbaar maken van vismigratie als onderdeel van de gedachte toeristische attractie op de Afsluitdijk.

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieuinformatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de alternatieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

Ga bij de vergelijking van de alternatieven specifiek in op de mogelijke samenhang in aanleg de vismigratierivier met de versterking van de Afsluitdijk zelf (zie ook §3.4). Bij gelijktijdige aanleg zijn mogelijk minder milieugevolgen te verwachten. Tevens is het zinvol voor de besluitvorming om inzicht te krijgen in de ernst van de milieugevolgen van de aanleg van de vismigratierivier in vergelijking met de aanpassingen van de Afsluitdijk.

5.2 Leemten in milieu-informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.3 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Om de gevolgen en de effectiviteit van de vismigrierivier te kunnen beoordelen is een goed opgezet monitoringsprogramma noodzakelijk (zie ook §3.2). Geef in het MER de opzet van het monitoringsprogramma.

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.¹¹ Geef daarvoor in het MER inzicht in:¹²

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, d.w.z. het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven, en daarmee voor de vergelijking van alternatieven;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets, en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.¹³

5.4 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;

---

¹¹ Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

¹² Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER. (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf).

¹³ Dit sluit aan bij de adviezen van de Commissie Elverding. Met de oplevertoets wordt ook invulling gegeven aan de (tot op heden veelal niet nagekomen) verplichting tot evaluatie van een MER (artikel 7.39 t/m 7.42 van de Wet milieubeheer).

- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Dienst Landelijk Gebied, locatie Leeuwarden (coördinerend namens de Waddenvereniging, Stichting Het Blauwe Hart, Sportvisserij Nederland en de Vereniging Vaste Vistuigen Noord. In samenwerking met It Fryske Gea en Rijkswaterstaat wordt het project onder regie van het programma De Nieuwe Afsluitdijk uitgewerkt.)

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van de provincie Fryslân

Besluit: Provinciaal inpassingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D 9 en vanwege passende beoordeling

Activiteit: Aanleg van een vismigratierivier aan de Afsluitdijk voor de migratie van vissen van de Waddenzee naar het IJsselmeer.

Bijzonderheden:

De Commissie beschouwt de verwachte toegevoegde waarde, de samenhang met andere projecten, de effecten op de ruimtelijke kwaliteit en de toekomstvastheid van de vismigratierivier als essentiële informatie voor het milieueffectrapport.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 1 februari 2014

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 3 februari t/m 14 maart 2014

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 31 januari 2014

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 1 april 2014

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Drs. B.F.M. Beerlage (werkgroepsecretaris)

Dr. J.H. van den Berg

Drs.ing. J. Bout (voorzitter)

Ir. J.H.J. van der Gun

Drs. H.W. Waardenburg

Drs. K. Wardenaar

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie reikwijdte en detailniveau Vismigratierivier Afsluitdijk, Witteveen+Bos, 10 januari 2014;
- Voorlopig Masterplan beeldkwaliteit Afsluitdijk, Feddes Olthof Landschapsarchitecten b.v., oktober 2013;
- Vismigratierivier Afsluitdijk. Haalbaarheid en projectplan. Programma naar een rijke Waddenzee, Deltares, Wageningen UR, Grontmij, 10 januari 2013.

De Commissie heeft kennis genomen van 38 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 14 maart 2014 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het
milieueffectrapport Vismigratierivier Afsluitdijk

ISBN: 978-90-421-3935-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

